DISTANČNÍ VÝUKA POHLEDEM ŽÁKŮ V PRŮBĚHU JEDNOHO ROKU

PUPILS' PERSPECTIVES ON DISTANCE LEARNING DURING ONE YEAR

Hana Urbanová[1]

[1] Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Studie sleduje vývoj postojů žáků jedné třídy základní školy k distanční výuce v průběhu kalendářního roku. Pro výzkum byl zvolen kvalitativní přístup. Data byla získána ve třech fázích prostřednictvím ohniskových skupin a polostrukturovaných rozhovorů se žáky osmého, resp. devátého ročníku základní školy. Výsledky ukázaly, že dochází k posunům v nazírání žáků na distanční výuku. Žáci vnímají online výuku různě na základě rodinného zázemí a schopnosti samostatně se učit. Všichni žáci postrádají sociální kontakt a interakci s vyučujícími.

Klíčová slova: *distanční výuka, zkušenosti žáků, 2. stupeň ZŠ*

Abstract

This study aims to show the development of pupils' perspectives on distance learning during one year. The research is conceived as a qualitative design. Data collection took place in three phases in the eighth and ninth grade of lower secondary school using the methods of semi-structured interview and focus groups. The results showed that there are changes in pupil' perception of distance learning. Pupils perceive online learning differently based on family background and ability to learn independently. Pupils mainly lack social contact and interaction with teachers.

Keywords: *distance learning, pupils' perspectives, lower secondary school*

1 Úvod

Příspěvek se zaměřuje na zkušenosti žáků s distanční výukou a klade si následující cíle: 1. Prezentovat pohled žáků osmého, resp. devátého ročníku základní

školy na distanční výuku. 2. Sledovat vývoj a proměny v hodnocení distanční výuky s odstupem jednoho roku. 3. Identifikovat rozdíly v adaptaci na novou formu vzdělávání u žáků s různými vzdělávacími potřebami a různým domácím prostředím.

2 Teorie

Distanční výuka představuje formu vzdělávání, jejímž cílem je umožnit vzdělávat se jedincům i v případě, kdy se nemohou účastnit prezenční výuky (Zlámalová, 2007). V českém prostředí se tato forma využívala zejména pro vzdělávání dospělých. V reakci na neočekávané sociální distancování došlo k náhlému přechodu k distanční výuce ve všech stupních vzdělávání bez jakékoli přípravy. Žáci základních a středních škol museli čelit novému fenoménu distanční výuky, na který se museli adaptovat. Výzkumy dokládají výhody i nevýhody distančního vzdělávání pro všechny aktéry. Jako zásadní se ukazuje význam lidské interakce (Yao et al., 2020). Žáci vnímají distanční výuku rozporuplně, jako zdroj stresu i pohodlí zároveň (Schaefer et al., 2020). Autoři upozorňují, že distanční vzdělávání vytváří velkou heterogenitu, ve které se odrážejí nejen různé školní požadavky, ale i rodinné zázemí žáků (Brom et al., 2020).

3 Metodologie výzkumu

K naplnění zvolených cílů byl zvolen kvalitativní přístup. Sběr dat probíhal ve třech fázích v průběhu jednoho kalendářního roku. V první fázi, jejímž cílem bylo identifikovat očekávání žáků od distanční výuky, byla využita analýza písemných naracích. Ve druhé fázi byly formou ohniskových skupin zjišťovány bezprostřední zkušenosti žáků s distanční výukou. V závěrečné fázi byly využity hloubkové polostrukturované rozhovory, které byly zaměřeny na sledování vývoje a změn hodnocení distanční výuky v čase. Vzorek tvořilo 28 žáků osmého, resp. devátého ročníku základní školy. Pro analýzu a interpretaci dat byl užit software MAXQDA2020.

4 Výsledky

4.1 Březen 2020

Žáci bezprostředně po uzavření školy reagují nadšeně v očekávání, že nastávají nové prázdniny. Nejvíce oceňují pohodlí domova, možnost volby vlastního tempa a fakt, že nemusejí absolvovat cestu do školy. Již po dvou týdnech všechny dívky postrádají kontakt s vrstevníky. Žáci postrádají okamžitou zpětnou vazbu a za největší problém považují přinutit se k učení.

4.2 Červen 2020

Po třech měsících distančního výuky žáci upozorňují na její negativa jako nepochopení látky a problémy se soustředěním. Objevují se rozdíly ve vnímání výhod domácího prostředí, někteří žáci oceňují možnost poradit se s rodinnými příslušníky, naopak některým tato možnost chybí. S návratem do školy jednoznačně upřednostňují prezenční výuku.

4.3 Únor 2021

Žáci s ročním odstupem stále více postrádají sociální kontakty. S blížícím se koncem 9. ročníku rostou obavy, zda jsou dostatečně připraveni na přijímací zkoušky a přechod do vyššího stupně vzdělávání. V preferenci formy vzdělávání se objevují rozdíly.

5 Závěry a diskuse

Ze šetření vyplývá, že během jednoho kalendářního roku došlo k posunu v organizaci výuky i v nazíraní žáků na distanční výuku. První zkušenosti žáků vycházejí ze situace, kdy pedagogové nebyli na situaci připraveni. Docházelo k zadávání úkolů různými informačními zdroji a online výuka se realizovala sporadicky. Žáci oceňovali především pohodlí domova a vlastní organizaci času, jak dokládají předešlé výzkumy (Schaefer et al., 2020). Naopak postrádali okamžitou zpětnou vazbu a byli přehlceni úkoly, které složitě vyhledávali. S postupem času se plně rozvinula online výuka, kterou žáci vnímali různě. Jedna skupina žáků stále oceňovala klidné domácí prostředí a případnou pomoc někoho z rodiny. Druhá skupina zmiňovala problémy se soustředěním v prostředí s rušivými faktory a absenci pomocné ruky. Většina žáků však považovala prezenční výuku za nejefektivnější. Žáci se shodli, že nejvíce postrádali sociální kontakty a zároveň u nich rostly obavy z nedostatečné připravenosti pro budoucí studium.

6 Literatura

Brom, C., Lukavský, J., Greger, D., Hannemann, T., Straková, J., & Švaříček, R. (2020, duben). Mandatory home education during the COVID-19 lockdown in the Czech Republic: A rapid survey of 1st – 9th graders' parents. *Frontiers in Education*, 5, 103. https://doi.org/10.3389/feduc2020.00103

Schaefer, M., Abrams, S. S., Kurpis, M., Abrams, M., & Abrams, C. (2020). "Making the Unusual Usual:" Students' Perspectives and Experiences of Learning at Home during the COVID-19 Pandemic. *Middle Grades Review*, *6*(2). https://scholarworks.uvm.edu/mgreview/vol6/iss2/8

Yao, J., Rao, J., Jiang, T., & Xiong, C. (2020). What role should teachers play in online teaching during COVID-19 pandemic? Evidence from China. *Science Insights Education Frontiers*, *5*(2), 517–524. https://doi.org/10.15354/sief.20.ar035

Zlámalová, H. (2007). Distanční vzdělávání – včera, dnes a zítra. *e-Pedagogium*, *7*(3), 29–44.